

Κείμενα Παιδείας

Τόμ. 1, Αρ. 1 (2021)

Κείμενα Παιδείας

Το παιχνίδι στον σχολικό αύλειο χώρο – απόψεις εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας

ΧΡΥΣΟΥΛΑ Νικολάου Χατζοπούλου

doi: [10.12681/keimena-paideias.25636](https://doi.org/10.12681/keimena-paideias.25636)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Χατζοπούλου Χ. Ν. (2021). Το παιχνίδι στον σχολικό αύλειο χώρο – απόψεις εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας. *Κείμενα Παιδείας*, 1(1). <https://doi.org/10.12681/keimena-paideias.25636>

Το παιχνίδι στον σχολικό αύλειο χώρο – απόψεις εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας

Χρυσούλα Χατζοπούλου, Μαρίνα Κουγιουρούκη

Περίληψη

Το θέμα που πραγματεύεται η παρούσα έρευνα είναι το παιχνίδι στον αύλειο χώρο του νηπιαγωγείου. Σκοπός της εργασίας είναι να διερευνηθούν οι απόψεις εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σχετικά με τη συμβολή του αύλειου παιχνιδιού στην ανάπτυξη των νηπίων. Ως εργαλείο για την υλοποίηση της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη, ενώ οι συμμετέχουσες ήταν εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας που υπηρετούν στον νομό Ροδόπης. Από την έρευνα αναδύθηκε η θετική άποψη των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας για το παιχνίδι στην αυλή του σχολείου καθώς θεωρούν ότι προσφέρει πολλαπλά οφέλη στους μικρούς μαθητές ενισχύοντας τη σωματική, συναισθηματική και κοινωνική τους εξέλιξη, ενώ παράλληλα τους βοηθά στην ανάπτυξη του γραπτού και προφορικού λόγου, στην κατανόηση μαθηματικών εννοιών, στη δημιουργική έκφραση, στην αλληλεπίδραση με το φυσικό περιβάλλον αλλά και στη χρήση των νέων τεχνολογιών.

Λέξεις κλειδιά: παιχνίδι, αύλειο παιχνίδι, προσχολική ηλικία, νηπιαγωγείο, βιωματική μάθηση, αναλυτικό πρόγραμμα

Abstract

Topic of this research is outdoor play in the kindergarten schoolyard. Aim of this study is to explore preschool teachers' views about the contribution of outdoor play to the development of preschool students. The semi-structured interview was used as a tool for the implementation of the research, while the participants were preschool teachers serving in the prefecture of Rodopi. The research highlighted the positive view of preschool teachers about playing in the school yard as they believe that it offers multiple benefits to young learners, enhancing children's psychological, emotional and social well-being while at the same time contributing towards the development of writing and oral skills, understanding mathematical concepts, creative expression, interaction with natural environmental as well as use of ICT.

Key words: playing, school yard play, pre-school age, kindergarten, learning by doing, curriculum

1. Εισαγωγή

Το παιχνίδι είναι ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά των παιδιών της προσχολικής ηλικίας (Κιτσαράς, 2001, Κωτσαλίδου, 2010). Είναι μία καθημερινή απασχόληση των παιδιών καθώς συνδέεται άμεσα με τη φύση του παιδιού και με τον τρόπο ζωής του. Πρόκειται για μια δραστηριότητα που χαρακτηρίζεται από αυθορμητισμό, ευχαρίστηση και δημιουργικότητα στοχεύοντας παράλληλα στη σωματική, γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των νηπίων (Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου, 2011) και στην αξιοποίηση του χρόνου τους (Οδηγός του Νηπιαγωγού, 2006). Θα ήταν, λοιπόν, λάθος να θεωρήσουμε ότι το παιχνίδι στοχεύει μόνο στην ψυχαγωγία των μαθητών καθώς αποτελεί και το μέσο με το οποίο μαθαίνουν καλύτερα (Piaget, 1862). Τα παιδιά μέσα από το παιχνίδι δραστηριοποιούνται σε καταστάσεις εξερεύνησης, πειραματισμού και προβληματισμού αναπτύσσοντας στρατηγικές επίλυσης προβλημάτων (Youell, 2008).

Ενδεδειγμένος χώρος για το παιχνίδι των μικρών μαθητών είναι η αυλή του σχολείου, η οποία προσφέρει ποικίλα ερεθίσματα για εξερεύνηση και παρατήρηση και αποτελεί ένα πλούσιο πεδίο άντλησης πληροφοριών αλλά και υλοποίησης δραστηριοτήτων που θα τους βοηθήσουν να ανακαλύψουν και να κατακτήσουν βιωματικά κάθε τι άγνωστο (Harlen & Elstgeest, 2005).

Στην αυλή του σχολείου υλοποιούνται παιχνίδια τα οποία είναι συνήθως δραστηριότητες βιωματικές που χαρακτηρίζονται από ενεργό κίνηση, συμμετοχή, αλληλεπίδραση, πειραματισμό και ανακάλυψη (Αγαθαγγέλου, Λαζαρίδης & Χούσανλης, 2018). Οι δραστηριότητες αυτές που λαμβάνουν χώρα έξω από την τάξη, στον υπαίθριο σχολικό χώρο, οδηγούν στην αύξηση των επιπέδων της σωματικής δραστηριότητας των μαθητών, προσφέρουν ευκαιρίες για γνώση, κατανόηση και σεβασμό του φυσικού κόσμου (Gleave & Cole-Hamilton, 2012) και -με τον τρόπο αυτό- συμβάλλουν στην ενεργητική και βιωματική μάθηση καθώς και στην ευκολότερη επινόηση λύσεων για τα καθημερινά προβλήματα που προκύπτουν κατά τη συνύπαρξη των παιδιών μεταξύ τους. Έρευνα των Yildirim &

Akamca (2017) κατέδειξε ότι οι δραστηριότητες αυτές βελτιώνουν τις γνωστικές, γλωσσικές, συναισθηματικές, κινητικές και κυρίως, κοινωνικές δεξιότητες των νηπίων.

Το παιχνίδι στον αύλειο σχολικό χώρο λειτουργεί ενθαρρυντικά στη δημιουργία κοινωνικών αλληλεπιδράσεων μεταξύ των παιδιών (Dyment, 2005). Ιδιαίτερα δε, όταν τα παιδιά δρουν σε “πράσινα” περιβάλλοντα, λειτουργούν καλύτερα σε συναισθηματικό επίπεδο και το παιχνίδι τους γίνεται πιο δημιουργικό (Maller & Townsend, 2006). Σύμφωνα με τους Dyment, Bell & Lucas (2009) οι σχολικές αυλές, οι οποίες περιλαμβάνουν μεγάλες επιφάνειες πράσινου (δέντρα, λουλούδια, γκαζόν κ.α.), ευνοούν την αλληλεπίδραση μεταξύ των μαθητών και δημιουργούν όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις για εμπλοκή των παιδιών σε ένα ενεργητικό και δημιουργικό παιχνίδι. Καθώς λοιπόν οι πράσινοι σχολικοί χώροι επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τόσο την ποιότητα όσο και την ποσότητα της φυσικής δραστηριότητας των παιδιών θα πρέπει να αποτελούν προτεραιότητα όλων των σχολικών μονάδων (Dyment & Bell’s, 2008).

Πώς, όμως αντιμετωπίζουν το παιχνίδι στον αύλειο σχολικό χώρο οι εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας και, συγκεκριμένα, ποια είναι η άποψή τους για τη συμβολή του στην ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών; Στα ερωτήματα αυτά επιχειρεί να δώσει απαντήσεις η παρούσα έρευνα.

2. Μεθοδολογία της έρευνας

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των απόψεων εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας οι οποίοι υπηρετούν στον νομό Ροδόπης αναφορικά με το πώς αποτιμούν το παιχνίδι στον αύλειο χώρο του σχολείου και με ποιον τρόπο θεωρούν ότι συμβάλλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη των νηπίων.

Ως τεχνική συλλογής του υπό έρευνα υλικού επιλέχθηκε η συνέντευξη, η οποία αποτελεί το πιο συχνό ερευνητικό εργαλείο στη διεξαγωγή ποιοτικών ερευνών (Ιωσηφίδης, 2003), καθώς προσφέρει μια άμεση λεκτική συναλλαγή (συζήτηση), ανάμεσα σε δύο άτομα, με στόχο τη λήψη πληροφοριών σχετικών με το υπό διερεύνηση θέμα (Cohen, Manion & Morrison, 2007: 452).

Αναφορικά με τις ερωτήσεις που τέθηκαν, αυτές ήταν στο σύνολό τους ανοικτού τύπου, προκειμένου να αναπτύξουν οι συμμετέχοντες ελεύθερα τις απαντήσεις τους. Η συλλογή των ερευνητικών δεδομένων πραγματοποιήθηκε τον Μάρτιο του 2020, ενώ το υπό έρευνα υλικό αποτέλεσαν δέκα απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας προσχολικής εκπαίδευσης που υπηρετούν σε νηπιαγωγεία του νομού Ροδόπης¹.

Η ανάλυση του υλικού των συνεντεύξεων είναι περισσότερο ερμηνευτική. Η μέθοδος ανάλυσης του υλικού, δηλαδή των απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων των εκπαιδευτικών, είναι η πρότυπη δόμηση, σύμφωνα με την οποία επισημάνθηκαν οι πιο χαρακτηριστικές και συχνές αναφορές. Το ερευνητικό υλικό αποδελτιώθηκε, ταξινομήθηκε βάσει του συστήματος κατηγοριών και, μέσω της δόμησης, περιγράφηκε με παράφραση η ουσία των παραθεμάτων. Επίσης, προκειμένου να υπάρξει πληρέστερη κατανόηση για τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, παρατίθενται αυτούσια αποσπάσματα των απομαγνητοφωνημένων συνεντεύξεων.

3. Παρουσίαση ευρημάτων

Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα δηλώνουν ότι το αύλειο παιχνίδι συμβάλλει ουσιαστικά στην ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών.

Αναλυτικότερα, σε ό,τι αφορά στο είδος του παιχνιδιού που χρησιμοποιούν συχνότερα οι νηπιαγωγοί του νομού Ροδόπης στις αυλές των νηπιαγωγείων τους και τον λόγο για τον οποίο επιλέγουν το συγκεκριμένο είδος παιχνιδιού, οι απαντήσεις καταδεικνύουν ότι **στρέφονται τόσο στο ελεύθερο,**

¹ Οι συμμετέχοντες στην έρευνα είναι 10 γυναίκες νηπιαγωγοί με 4-10 έτη υπηρεσίας, ηλικίας μεταξύ 35 και 44 ετών, εν ενεργεία εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας προσχολικής εκπαίδευσης του νομού Ροδόπης, απόφοιτοι Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων (ΑΕΙ).

όσο και στο οργανωμένο παιχνίδι. Πιο συγκεκριμένα μία νηπιαγωγός αναφέρει ότι χρησιμοποιεί την αυλή και για τα δύο: «... και για ελεύθερο και για οργανωμένο παιχνίδι! ... Το ελεύθερο παιχνίδι για εκτόνωση των παιδιών, ενώ το οργανωμένο για βιωματική και οργανωμένη διδασκαλία» (N1). Στο ίδιο μοτίβο μία, ακόμη, νηπιαγωγός αναφέρει ότι: «η εκμετάλλευση... γίνεται συνδυαστικά ... για ελεύθερες δραστηριότητες και για οργανωμένο παιχνίδι ... Όταν ... στόχος μου είναι τα παιδιά να ξεκουραστούν ... και να αποσυμφορηθούν από την ένταση της ημέρας ... χρησιμοποιώ το ελεύθερο παιχνίδι. Αντίθετα, όταν στόχος μου είναι ... ένα project με συγκεκριμένη θεματολογία, στόχους και ένα συγκεκριμένο είδος διδασκαλίας χρησιμοποιώ το οργανωμένο παιχνίδι μέσω του οποίου τα παιδιά θα οδηγηθούν στη μάθηση» (N4).

Διαφοριστική είναι μία νηπιαγωγός σύμφωνα με την οποία η επιλογή του είδους παιχνιδιού που θα εφαρμόσει εξαρτάται από τη διάθεση των νηπίων, όπως αναφέρει: «Είναι φορές που μέσα στη τάξη αισθάνομαι ότι τα παιδιά έχουν κουραστεί και χρειάζονται ένα διάλειμμα... να παίζουν ελεύθερα και αυθόρμητα. Από τη άλλη, είναι φορές που θέλω να παίζουν τα παιδιά έξω στην αυλή αλλά χωρίς να επικρατεί μια αναστάτωση και ένα απέραντο χάος με φωνές, τσακωμούς και εντάσεις. Εκείνη τη χρονική στιγμή προτιμώ να οργανώσω εγώ ένα παιχνίδι με σκοπό να έχω τον έλεγχο των μαθητών μου» (N6).

Η επιλογή του ελεύθερου ή του οργανωμένου παιχνιδιού εξαρτάται και από τον εξοπλισμό της αυλής του νηπιαγωγείου καθώς, όπως αναφέρει μία νηπιαγωγός: «Εάν είναι μια αυλή που δε περιλαμβάνει τίποτα, χρησιμοποιώ το οργανωμένο παιχνίδι με σκοπό να απασχολήσω με ασφάλεια τα παιδιά. Τώρα, εάν η αυλή του σχολείου έχει εξοπλισμό αφήνω τα παιδιά να παίζουν ελεύθερα» (N8).

Σε ό,τι αφορά στο άυλαιο σχολικό παιχνίδι και πώς αυτό μπορεί να συμβάλλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη των νηπίων ενισχύοντας τη **σωματική, γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική** τους εξέλιξη, οι απόψεις οι νηπιαγωγοί που συμμετείχαν στην έρευνά μας συμφωνούν ότι το παιχνίδι στην αυλή του νηπιαγωγείου προσφέρει πολλαπλά οφέλη στους μικρούς μαθητές.

Αρχικά, σύμφωνα πάντα με τις απαντήσεις των νηπιαγωγών, το άυλαιο σχολικό παιχνίδι συμβάλλει στη **σωματική ανάπτυξη των παιδιών** μέσω της οξυγόνωσης του σώματός τους, της ανάπτυξης των κινητικών τους δεξιοτήτων και της εκγύμνασής τους. Αναφέρουν χαρακτηριστικά ότι: «τα παιδιά παίζοντας έξω στην αυλή του νηπιαγωγείου προσλαμβάνουν οξυγόνο που τα βοηθά στη σωματική τους ανάπτυξη» (N1), ενώ «όταν βγουν στην αυλή του νηπιαγωγείου θα τρέξουν, θα σκαρφαλώσουν, θα ασχοληθούν με αθλοπαιδιές, θα οργανώσουν, μαζί με την νηπιαγωγό πολλές φορές, ψυχοκινητικά παιχνίδια που θα τα βοηθήσουν να αναπτυχθούν σωματικά αλλά και να ανακαλύψουν τυχόν 'κλίσεις' τους προς ένα άθλημα» (N10).

Τέσσερις από τις ερωτηθείσες νηπιαγωγούς δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην εκγύμναση που προσφέρει το άυλαιο σχολικό παιχνίδι στα παιδιά με μία από αυτές να επισημαίνει ότι: «... το παιχνίδι είναι συνώνυμο με την άθληση. Όταν τα παιδιά παίζουν συγχρόνως εκγυμνάζονται κιόλας. Τρέχουν, χοροπηδούν, έρπονται, σκαρφαλώνουν γεγονός που τα βοηθά να δυναμώσουν σωματικά αναπτύσσοντας παράλληλα την λεπτή και την αδρή τους κινητικότητα» (N3).

Όσον αφορά τη **γνωστική ανάπτυξη** των παιδιών οι περισσότερες νηπιαγωγοί (8/10) συμφωνούν ότι το παιχνίδι συμβάλλει καθοριστικά στη μάθηση εστιάζοντας κυρίως στην "ικανότητα" του παιχνιδιού να ενισχύσει τη βιωματική μάθηση των παιδιών μέσα από την απόκτηση νέων εμπειριών. Τα παιδιά «... όταν παίζουν συγχρόνως μαθαίνουν με ευχάριστο τρόπο. Ό,τι γνώση λαμβάνουν την αποκτούνε εμπειρικά και με βιωματικό τρόπο» (N3). Έτσι, μέσα από το άυλαιο παιχνίδι: «Σκέφτονται, μαθαίνουν, επιλύουν προβλήματα, πειραματίζονται... ενεργούν βιωματικά» (N9).

Ιδιαίτερη αναφορά κάνουν ορισμένες νηπιαγωγοί και στην ενίσχυση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης μέσω του άυλου παιχνιδιού, η οποία συμβάλλει στη γνωστική ανάπτυξη των παιδιών. Μία νηπιαγωγός αναγνωρίζει ότι: «..... ένα παιχνίδι στην αυλή του νηπιαγωγείου δε γίνεται μόνο για αναψυχή αλλά και για παρατήρηση και μελέτη του φυσικού περιβάλλοντος» (N6). Έτσι, οι μικροί μαθητές

«...βλέπουν φαινόμενα του περιβάλλοντός τους που προσπαθούν να τα εξηγήσουν, έρχονται αντιμέτωπα με προβλήματα που προσπαθούν να επιλύσουν» (N8). Με τον τρόπο αυτό: «Η γνωστική τους ανάπτυξη συνήθως επιτυγχάνεται διευρύνοντας τις γνώσεις τους κυρίως γύρω από το φυσικό περιβάλλον αφού δρουν και αλληλεπιδρούν μέσα σ' αυτό» (N5).

Σχετικά με τη **συναισθηματική ανάπτυξη** των νηπίων η οποία είναι άμεσα συνδεδεμένη με το αύλειο σχολικό παιχνίδι και την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών, οι νηπιαγωγοί που έλαβαν μέρος στην έρευνά μας θεωρούν ότι: «Το παιχνίδι στην αυλή “ελευθερώνει” τα παιδιά από τις υποχρεώσεις της τάξης. Τα βοηθά να αποσυμφορηθούν, να νιώσουν “ελεύθερα”, να εκτονώσουν όλη τους την ενέργεια. Έτσι, τα παιδιά νιώθουν “ελεύθερα” και ευτυχισμένα!» (N3). Μέσα από το ελεύθερο ή οργανωμένο παιχνίδι στην αυλή: «... τα παιδιά εκτονώνονται, ασχολούνται με παιχνίδια που τους προσφέρουν χαρά» (N2). Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα το κάθε παιδί να: «... νιώσει μια ευχαρίστηση, μια απελευθέρωση από τα “πρέπει” της τάξης, μια ψυχική ανάταση η οποία θα το οδηγήσει στην συναισθηματική του ωρίμανση» (N7).

Μέσω του αύλειου σχολικού παιχνιδιού επιτυγχάνεται σε μεγάλο βαθμό, σύμφωνα με τις απαντήσεις των νηπιαγωγών, και η **κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών** ή αλλιώς η κοινωνικοποίησή τους. Αναφέρουν σχετικά ότι: «...το ελεύθερο παιχνίδι ... βοηθά το παιδί να αφήσει πίσω του το εγωκεντρικό στάδιο και να εξελιχτεί κοινωνικά» (N1). Τα παιδιά στην αυλή του νηπιαγωγείου: «δημιουργούν ομάδες παιχνιδιού, δημιουργούν κανόνες, σέβονται τους συμμαθητές τους και μαθαίνουν να δρουν μέσα στην ομάδα» (N3).

Το παιχνίδι, στην αυλή ή στην αίθουσα του νηπιαγωγείου, αποτελεί θεμελιώδες παιδαγωγικό μέσο μάθησης και ανάπτυξης των νηπίων και, σύμφωνα με τις νηπιαγωγούς, που έλαβαν μέρος στην έρευνα, οι παιγνιώδεις δραστηριότητες στον αύλειο χώρο μπορούν να εξυπηρετήσουν τους σκοπούς και τους στόχους των αναλυτικών προγραμμάτων αν πληρούνται προϋποθέσεις όπως α) κατάλληλη διαμόρφωση, οργάνωση και χρήση, β) στόχευση στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών σε καθημερινή βάση, και γ) κινητοποίηση του ενδιαφέροντος σε κάθε σχολική δραστηριότητα.

Αναλυτικότερα, σχετικά με την κατάλληλη **διαμόρφωση, οργάνωση και αξιοποίηση του παιχνιδιού** από την νηπιαγωγό, αναφέρεται ότι: «για να μπορέσει το αύλειο σχολικό παιχνίδι να εξυπηρετήσει τους στόχους και τους σκοπούς των αναλυτικών προγραμμάτων θα πρέπει ... να είναι κατάλληλα διαμορφωμένο ... κατάλληλα οργανωμένο και να χρησιμοποιείται ανάλογα από την νηπιαγωγό» (N5). Σε ό,τι αφορά στο **καθημερινό παιχνίδι** που στοχεύει στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών (γνωστική, σωματική, κοινωνική, συναισθηματική) όπως αυτή προσδιορίζεται στο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, μία νηπιαγωγός αναφέρει ότι: «... όσο εξυπηρετεί το παιχνίδι εντός τάξης τους στόχους και τους σκοπούς των αναλυτικών προγραμμάτων της προσχολικής εκπαίδευσης, άλλο τόσο εξυπηρετεί και το παιχνίδι στον αύλειο χώρο. Μέσα από το παιχνίδι τα παιδιά ... κοινωνικοποιούνται, γυμνάζονται, αποκτούν γνώσεις, ανακαλύπτουν το φυσικό και κοινωνικό του περιβάλλον, εντάσσονται σε ομάδες κ.α.» (N3). Τέλος, αναφορικά με τα διάφορα **κίνητρα και ερεθίσματα** που προκύπτουν σε κάθε σχολική δραστηριότητα μία νηπιαγωγός εξηγεί διεξοδικά το σκεπτικό της λέγοντας ότι: «... το παιχνίδι στην αυλή κεντρίζει περισσότερο το ενδιαφέρον των παιδιών οπότε μπορεί ευκολότερα να χρησιμοποιηθεί από τη νηπιαγωγό με σκοπό μια πιο ευχάριστη και ουσιαστική μαθησιακή διαδικασία» (N8).

Στόχος του νηπιαγωγείου είναι η ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών και η σφαιρική κατάκτηση της γνώσης. Το παιχνίδι, είτε μέσα στην τάξη είτε έξω από αυτή (αύλειο παιχνίδι), είναι το μέσο δια του οποίου, σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών για την προσχολική εκπαίδευση, τα παιδιά μαθαίνουν καλύτερα. Με ποιον τρόπο το αύλειο παιχνίδι σχετίζεται με τα γνωστικά αντικείμενα και πώς, εν τέλει, συμβάλλει στην ανάπτυξη των μικρών μαθητών; Από τις ερωτηθείσες νηπιαγωγούς προκύπτει ότι το παιχνίδι στην αυλή του νηπιαγωγείου συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην **ανάπτυξη του γραπτού και προφορικού λόγου** των νηπίων, στην **κατανόηση μαθηματικών εννοιών**, στην

αλληλεπίδραση ανάμεσα στα παιδιά και το **φυσικό περιβάλλον**, και ανάμεσα στα νήπια και τις **νέες τεχνολογίες**.

Σε ό,τι αφορά στην **ανάπτυξη του γραπτού και προφορικού λόγου**, όταν τα παιδιά παίζουν στην αυλή του νηπιαγωγείου: «...χρησιμοποιούν πιο εύκολα το λόγο και εκφράζονται ευκολότερα εξαιτίας του αυθορμητισμού τους» (N1). Η χρήση του λόγου γίνεται προκειμένου: «... να συνεννοηθούν με τους συμμαθητές τους, να εκφράσουν τις απόψεις τους, να δημιουργήσουν κανόνες ... να έρθουν σε αντιπαράθεση και να προσπαθήσουν να επιλύσουν τα προβλήματα» (N3), «... να εκφράζουν απορίες τους...» (N10), «... να συνεννοηθούν για το σχέδιο δράσης τους» (N9), «... να ονοματίσουν και να καταγράψουν ... τα παιχνίδια της αυλής» (N2).

Σχεδόν όλες οι νηπιαγωγοί που συμμετείχαν στην έρευνά μας (9/10) συμφωνούν ότι το αύλειο παιχνίδι συμβάλλει στην ανάπτυξη και στην **κατανόηση μαθηματικών εννοιών** από πλευράς των μαθητών. Όταν τα παιδιά παίζουν στην αυλή του νηπιαγωγείου: «... έρχονται σε επαφή μαθηματικές έννοιες... χρειάζεται να αριθμήσουν αντικείμενα, να απαριθμήσουν τους κανόνες που θα θέσουν, να χωρίσουν ομάδες» (N1). Η χρήση των μαθηματικών γίνεται: «...ασυναίσθητα ... μετρούν, διαχωρίζονται σε ομάδες, συγκρίνουν τα γκολ ή τα καλάθια που έβαλαν για να βρουν το νικητή» (N3). Έτσι, όπως αναφέρουν τέσσερεις νηπιαγωγοί, το παιχνίδι στην αυλή του νηπιαγωγείου δίνει τη δυνατότητα στα νήπια: «... να μετρήσουν ποσότητες παιχνιδιών» (N2), «... να μοιράζουν ρόλους ... κάνοντας αντιστοίχιση» (N8), «... να χωριστούν σε ισόποσες ομάδες δράσης» (N9), «... να προσανατολίζονται χωρικά και χρονικά» (N10).

Το αύλειο παιχνίδι “εκμεταλλεύονται” οι νηπιαγωγοί και για έναν ακόμη λόγο, για τη δυνατότητα που δίνει στα νήπια να αλληλεπιδράσουν με το **φυσικό περιβάλλον**. Όταν τα παιδιά παίζουν σε φυσικό περιβάλλον: «... παρατηρούν τα πάντα γύρω τους ... τα φύλλα των δέντρων, τα λουλούδια, τα έντομα... τα περιεργάζονται και προσπαθούν να δώσουν απαντήσεις σε ερωτήματα που προκύπτουν» (N3) και με τον τρόπο αυτό τους δίνεται η δυνατότητα με βιωματικό τρόπο «... να ανακαλύψουν το φυσικό κόσμο, να παρατηρήσουν το περιβάλλον, να προβούν σε πειραματισμούς, να επιλύσουν προβλήματα παίζοντας» (N4).

Ο αύλειος χώρος δίνει, επίσης, στα νήπια τη δυνατότητα για παιχνίδι σε επαφή με το φυσικό κόσμο μέσα από δραστηριότητες όπως: «...κάνοντας προσμίξεις χόματος και νερού στη γωνιά της άμμου» (N1), «...κατασκευάζοντας καινούρια παιχνίδια με ανακυκλώσιμα υλικά και να φυτέψουν φυτά» (N2), «...εξερευνώντας το φυσικό περιβάλλον τους με σκοπό να βρουν μυστικά περάσματα και να αποφύγουν τα φυτά που θα τους τσιμπήσουν» (N9).

Τα παιδιά εκμεταλλεύονται, επίσης, την αυλή του νηπιαγωγείου και για να **εκφραστούν δημιουργικά** σκαρφαλώνοντας, παίζοντας παιχνίδια ρόλων, τραγουδώντας και χορεύοντας, ζωγραφίζοντας: «Η δημιουργία και έκφραση... βρίσκει εφαρμογή μέσα από την εκγύμναση, το μιμητικό παιχνίδι, το συμβολικό παιχνίδι και το ριψοκίνδυνο παιχνίδι..... τα παιδιά όταν παίζουν έξω δημιουργούν ένα δικό τους κόσμο!» (N5), αλλά και για να αλληλεπιδράσουν με τις **νέες τεχνολογίες** «...φωτογραφίζοντας τα παιχνίδια της αυλής» (N2), «...εκτυπώνοντας στον υπολογιστή της τάξης τους ένα χάρτη» (N9), ή ακόμη και «... συλλέγοντας πληροφορίες για οτιδήποτε τους κίνησε την περιέργεια έξω στη φύση» (N10).

4. Διαπιστώσεις – Συζήτηση

Η σχολική αυλή, πλούσια σε περιβαλλοντικά ερεθίσματα, κεντρίζει με ποικίλους τρόπους τις αισθήσεις των μαθητών μέσα από τις οσμές των λουλουδιών που κεντρίζουν την όσφρηση, την υφή των φύλλων των φυτών ή της άμμου που δραστηριοποιούν την αφή, τα χρώματα και τα σχέδια των φυτών ή των κατασκευών που κεντρίζουν την αίσθηση της όρασης, το θρόισμα του αέρα ή το κελάηδισμα των

πουλιών που παρέχουν ερέθισμα για την ακοή (Kantz, 2004). Ενθουσιασμένα τα παιδιά τρέχουν, πηδούν, γελούν και παίζουν συνεχώς.

Το παιχνίδι είναι ουσιώδες στις ζωές των παιδιών, τα οποία το έχουν πραγματικά ανάγκη σε όποια ηλικία κι αν βρίσκονται. Το παιχνίδι είναι θεμελιώδες και αναπόσπαστο μέρος τόσο της υγιούς ανάπτυξης των παιδιών όλων των ηλικιών, όσο και της εκπαίδευσής τους. Ιδιαίτερα στην εποχή μας, που τα παιδιά βιώνουν την πίεση για επιτυχία σε όλους τους τομείς, η ανάγκη για παιχνίδι γίνεται περισσότερο επιτακτική (Association for Childhood Education International / Isenberg & Quisenberry, 1988).

Οι απόψεις των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας του νομού Ροδόπης που συμμετείχαν στην έρευνά μας μάς δίνει τη δυνατότητα να τονίσουμε την αναγκαιότητα του παιχνιδιού στον αύλειο χώρο του νηπιαγωγείου.

Το παιχνίδι στον χώρο του σχολείου συνήθως είναι αυθόρμητο, διασκεδαστικό και να συμβάλλει στην αλληλεπίδραση και στην κοινωνικοποίηση των παιδιών μεταξύ τους (Δ.Ε.Π.Π.Σ.- Α.Π.Σ., 2003). Συγκεκριμένα, το αύλειο σχολικό παιχνίδι στοχεύει όχι μόνο στην ψυχαγωγία αλλά και στη μάθηση. Έτσι, η σχολική αυλή μέσω του παιχνιδιού μετατρέπεται σε “προέκταση της σχολικής αίθουσας” και υλοποιούνται σ’ αυτήν παιδαγωγικές δραστηριότητες που προωθούν τη βιωματική, ενεργητική, διαθεματική και διεπιστημονική προσέγγιση της γνώσης (Φλογαϊτή & Λιαράκου, 2009). Συγκεκριμένα, οι νηπιαγωγοί του νομού Ροδόπης αναφέρουν ότι χρησιμοποιούν συνδυαστικά τόσο το ελεύθερο, όσο και το οργανωμένο παιχνίδι, συμφωνώντας στην αναγκαιότητα ύπαρξης και των δύο ειδών, και θεωρώντας ότι, γενικότερα, το παιχνίδι στην αυλή του νηπιαγωγείου προσφέρει πολλαπλά οφέλη στους μαθητές (Harlen & Elstgeest, 2005).

Συγκεκριμένα, οι νηπιαγωγοί εκτιμούν ότι το αύλειο σχολικό παιχνίδι συμβάλλει στη σωματική ανάπτυξη των παιδιών μέσω της οξυγόνωσης του σώματός τους, της ανάπτυξης των κινητικών τους δεξιοτήτων και της εκγύμνασής τους. Άλλωστε το παιχνίδι στην αυλή βοηθά τα παιδιά να “χτίσουν” ένα δυνατό μυοσκελετικό σύστημα, να βελτιώσουν την αναπνοή και την κυκλοφορία του αίματός τους, να αποκτήσουν ευλυγισία, ευκινησία, ισορροπία, αντοχή και μυϊκή συναρμογή (Σιβροπούλου, 2004).

Εκτός από τη σωματική ανάπτυξη οι νηπιαγωγοί συμφωνούν ότι το αύλειο παιχνίδι συμβάλλει και στη γνωστική ανάπτυξη των νηπίων μέσα από τη βιωματική μάθηση, την προώθηση της ενεργού εμπλοκής στη μαθησιακή διαδικασία και την ενίσχυση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Η άποψή τους αυτή ενισχύεται και από μελέτες, τόσο στον ελληνικό όσο και στον διεθνή χώρο, οι οποίες έχουν καταδείξει ότι μέσω του αύλειου παιχνιδιού αναπτύσσονται η συμβολική σκέψη των παιδιών, οι γλωσσικές τους δεξιότητες, η αυτοσυγκέντρωσή τους (Βρυνιώτη & συν., 2008), καθώς και οι γνωστικές δεξιότητές τους ταυτόχρονα με την ευαισθητοποίησή τους για το φυσικό κόσμο (Isenberg & Quisenberry, 2002).

Το παιχνίδι, ικανοποιώντας την ανάγκη του παιδιού να ανήκει κάπου και να είναι μέλος μιας ομάδας, συμβάλλει στην ανάπτυξη κοινωνικών και συναισθηματικών δεξιοτήτων των νηπίων. Σύμφωνα με τις νηπιαγωγούς που συμμετείχαν στην έρευνά μας το αύλειο σχολικό παιχνίδι είναι άμεσα συνδεδεμένο με τη συναισθηματική και την ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών καθώς συμβάλλει στην εκτόνωση της καθημερινής έντασης των παιδιών και επιφέρει τη συναισθηματική τους ανάταση. Μέσα από το παιχνίδι τα παιδιά οδηγούνται σε ικανοποίηση των επιθυμιών τους, υπέρβαση των φόβων τους και εξωτερίκευση συναισθημάτων. Με τον τρόπο αυτό μειώνεται η ένταση από δυσάρεστες εμπειρίες που έχουν βιώσει (Βρυνιώτη και συν., 2008) και επέρχεται η συναισθηματική και ψυχική εξισορρόπησή τους (Σιβροπούλου, 1997).

Σε ό,τι αφορά στην κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών, από τις απόψεις των νηπιαγωγών γίνεται αντιληπτό ότι, αυτή επιτυγχάνεται σε μεγάλο βαθμό μέσω του αύλειου σχολικού παιχνιδιού: με την δράση των παιδιών και την αλληλεπίδραση με τους συμμαθητές τους, με τη συνεργασία και τη μεταξύ

τους επικοινωνία, με την επίλυση προβλημάτων ή πιθανών συγκρούσεων, με την υπακοή σε κανόνες (Καραπάτσια, 2012), τον σεβασμό, την αμοιβαία αποδοχή, την ομαδική εργασία και τον επαναπροσδιορισμό συμπεριφορών (Τσακίρης, 2013).

Η σχολική αυλή αποτελεί μέρος του οργανωμένου περιβάλλοντος μάθησης και το παιχνίδι σε αυτήν αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ολόπλευρη ανάπτυξη των νηπίων, τη σωματική, γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική τους ανάπτυξη (ΔΕΠΠΣ, 2011). Σχετικά με το άυλειο παιχνίδι και τη θέση που αυτό έχει στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών για την προσχολική ηλικία όλες οι νηπιαγωγοί συμφωνούν ότι οι υπαίθριες σχολικές δραστηριότητες οφείλουν να συνδέονται με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών προσεγγίζοντας τη γνώση παιδαγωγικά και ολιστικά με παιγνιώδη τρόπο (Τσακίρης, 2013). Άλλωστε το παιχνίδι είναι το μέσο δια του οποίου τα παιδιά μαθαίνουν καλύτερα, γι' αυτό και η ευελιξία και η ποικιλομορφία του άυλειου σχολικού παιχνιδιού προάγει τη διεπιστημονική και τη διαθεματική προσέγγιση της γνώσης καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα από γνωστικά αντικείμενα (Purkey & Novak, 1984).

Το άυλειο σχολικό παιχνίδι συμβάλλει, επίσης, σύμφωνα με τις νηπιαγωγούς της έρευνας, στην ανάπτυξη του γραπτού και του προφορικού λόγου των νηπίων και στην κατανόηση μαθηματικών εννοιών, στην αλληλεπίδραση με το φυσικό περιβάλλον αλλά και με τις νέες τεχνολογίες, καθώς και στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων δημιουργίας και έκφρασης. Άλλωστε, στον άυλειο σχολικό χώρο μπορούν να υλοποιηθούν ποικίλες εκπαιδευτικές δραστηριότητες σχετιζόμενες με τις φυσικές επιστήμες, τα μαθηματικά, τη γλώσσα, τις τέχνες και τη φυσική αγωγή (S.H.I.P., 2011).

Είναι, λοιπόν, φανερό ότι οι νηπιαγωγοί, παρά τις μικρές διαφοροποιήσεις στις απαντήσεις τους, θεωρούν ιδιαίτερα σημαντική τη σχολική αυλή και συγκεκριμένα το παιχνίδι των νηπίων σ' αυτήν, αναγνωρίζοντας την πολύπλευρη συμβολή του στη σωματική, γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών.

Βιβλιογραφία

- Αγαθαγγέλου, Α., Λαζαρίδης, Σ., & Χούσανλης, Α. (2018). Υπαίθριες Βιωματικές δραστηριότητες και παιχνίδια στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. *Επιστημονικό Εκπαιδευτικό Περιοδικό «Εκπ@ιδευτικός Κύκλος»*, 3, 136-142.
- Association for Childhood Education International / Isenberg, J. & Quisenberry, N. (1988). *Play: A necessity for all children. A position paper*. Olney, MD: Association for Childhood Education International.
- Βρυνιώτη, Κ., Κυρίδης, Α., Σιβροπούλου-Θεοδοσιάδου, Ε., & Χρυσάφιδης, Κ. (2008). *Οδηγός Γονέα*. Αθήνα: Πατάκη. Διαθέσιμο στο: <http://reader.ekt.gr/bookReader/show/index.php?lib=EDULLL&item=1475&bitstream=147501#page/1/mode/1up>
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Δ.Ε.Π.Π.Σ.-Α.Π.Σ. (2003). *Διαθεματικό ενιαίο πλαίσιο προγραμμάτων σπουδών και αναλυτικά προγράμματα σπουδών υποχρεωτικής εκπαίδευσης*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ-ΠΙ, ΦΕΚ 304B/13-03-2003. Στο: <http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>.
- Dyment, J.E. (2005). Green School Grounds as Sites for Outdoor Learning: Barriers and Opportunities. *International Journal of Research in Geographical and Environmental Education*, 14(1), 28-45.
- Dyment, J.E., & Bell, A.C. (2008). Grounds for movement: green school grounds as sites for promoting physical activity. *Health Education Research*, 23(6), 952-962.
- Dyment, J.E., Bell, A.C., & Lucas, A. (2009). The relationship between school ground design and intensity of physical activity. *Children's Geographies*, 7(3), 261-276.

- Gleave, J., & Cole-Hamilton, I. (2012). *A world without play: A literature review on the effects of a lack of play on children's lives*. UK: Play England. Διαθέσιμο στο: <http://www.playengland.net/wp-content/uploads/2015/09/a-world-without-play-literature-review-2012.pdf>
- Harlen, W., & Elstgeest, J. (2005). *Διδασκαλία και Μάθηση των Φυσικών Επιστημών στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Μια συνεργατική – βιωματική προσέγγιση στην εκπαίδευση των δασκάλων* (Μτφρ. Ι. Φεργαδιώτου). Αθήνα: Τυπωθήτω - Γ. Δαρδάνος.
- Isenberg, J.P., & Quisenberry, N. (2002). A Position Paper of the association for Childhood Education International PLAY: Essential for all Children. *Childhood Education*, 79(1), 33-39. Διαθέσιμο στο: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/00094056.2002.10522763?needAccess=true>
- Ιωσηφίδης, Θ. (2003). *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες* (1η έκδ.). Αθήνα: Κριτική.
- Kantz, K.R. (2004). Understanding the outdoor play environment for preschool children in child care: Should we just let 'em go?. Doctoral Dissertation. Iowa State University. Διαθέσιμο στο: <https://lib.dr.iastate.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1955&context=rtd>.
- Καραπατσιά, Μ. (2012). *Τα οφέλη των ευχάριστων δραστηριοτήτων στην ψυχική υγεία*. Διαθέσιμο στο : <http://www.mkarapatsia.gr/archives/5833>.
- Κιτσαράς, Γ. (2001). *Προσχολική Παιδαγωγική*. Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση.
- Κωτσαλίδου, Δ. (2010). *Διαθεματικές προτάσεις εργασίας για το νηπιαγωγείο και το δημοτικό: Θεωρία και πράξη*. Αθήνα: Εκδ. Καστανιώτη.
- Maller, C., & Townsend, M. (2006). Children's mental health and wellbeing and hands-on contact with nature. *International journal of learning*, 12(4), 359-372.
- Piaget, J. (1962). *Play, Dreams and Imitation in Childhood*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείου (2011). ΕΣΠΑ 2007-13/Ε.Π.Ε & ΔΒΜ/Α.Π. 1-2-3 «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21^{ου} αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών, Οριζόντια Πράξη» MIS: 295450.
- Purkey, W., & Novak, J. (1984). *Inviting school success: A self-concept approach to teaching and learning*. Belmont, CA: Wadsworth.
- Service Health Improvement Program (2011). *Creating and Growing Edible Schoolyards, A How to Manual for School Professionals* (12-14). Διαθέσιμο στο: http://www.arboretum.umn.edu/UserFiles/File/2013%20Schoolyard%20Gardens%20Conference/EdibleSchoolyardsManual_optimized.pdf
- Σιβροπούλου, Ρ. (1997). *Η Οργάνωση και ο Σχεδιασμός του Χώρου (νηπιαγωγείου) στο Πλαίσιο του Παιχνιδιού*. Αθήνα: Πατάκη.
- Τσακίρης, Ι. (2013). *Η Σχολική Αυλή ως Χώρος Μάθησης: Οι απόψεις των Εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ρόδου* (Διδακτορική Διατριβή). Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
- Φλογαΐτη, Ε., & Λιαράκου, Γ. (2009). *Εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη. Από τη θεωρία στην πράξη*. (Επιμ. Γ. Λιαράκου). Ηράκλειο: ΚΠΕ Αρχαίων/ENSI
- Yıldırım, G., & Akamca, G.O. (2017). The effect of outdoor learning activities on the development of preschool children. *South African Journal of Education*, 37(2), 1-10.
- Youell, B. (2008). The importance of play and playfulness. *European Journal of Psychotherapy and Counseling*, 10, 121-129.